

## Max Besora, o és l'hora que peti tot!

MARINA  
ESPASA

El món s'acaba, no troben? Ho sap tot-hom i és profecia. Cauen les borses, tanquen les

fàbriques, els músics declaren davant els jutges i un poeta mor apunyalat al carrer. La cultura esdevé sospitosa, i la indústria editorial es prepara per a l'Apocalipsi. I els petits editors, i els ciutadans, i els poetes, premem el matxet que duen entre les dents i aguanten. Esperen. Que peti tot. Que arribi el moment en què la resistència silenciosa que exerceixen cada vegada que obren un llibre i giren l'esquena al món, o cada vegada que inauguren una col·lecció de narrativa catalana i l'anomenen *Cicuta*, sigui tan potent com el començament d'aquest llibre al·lucinat i visionari: com un acte d'autèntica Resistència, la d'un home que, davant la imminent erupció del volcà del seu poble, prefereix quedar-se a casa llegint. I que peti tot.

A Sant Pancraci del Paradís no hi ha "xispa ni estil", les dues eines bàsiques per sobreviure ballant mentre el món se'n va en orris. Hi ha una evacuació i un quisso borni (que sí que té "xispa i estil"). Hi havia una dona estimada que se'n va anar perquè no podia més d'aguantar un suïcida, hi ha anuncis a la tele de cigarrets Almogàvers que semblen un fragment del *Manifest groc*, i les poetesses escriuen haikus infectes que es publiquen al full parroquial dels diumenges. Tot això a Sant Pancraci, sí, el poble més avorrit del món, el refotut centre de l'univers. El llibre que li fa d'escut al protagonista és *Sota el volcà*, de Malcolm Lowry, i fa ombra sobre tot *Vulcano*, però és una ombra bona, que ha nodrit i ha inspirat l'autor com només els bons llibres saben fer: animant-lo a fer un pas més i abocar-se dins del volcà, a condemnar el llenguatge a un procés embogit de compressió, a giravoltar les pàgines, a escriure un text fragmentari i tallant com un ganivet, que funciona com un tot, però també com un conjunt de poemes en prosa. Perquè tinc la certesa de tenir entre mans el llibre d'un poeta. Repeteixin amb mi: Vulcano. Vulcano. Vulcano. Max. Max. Max. Besora. Besora. Besora. Respirin. I que peti tot. ♦♦

VULCANO  
MAX BESORA  
LABREU  
110 PÀG./12 €



G.P. OCEAN IMAGES

## Les amistats electives

MARTA  
PESSARRO-  
DONA

A José María Valverde, professor i poeta (no sabem en quin ordre), li agradava dir, des del seu seminari d'estètica a la Uni-

versitat de Barcelona a la dècada dels 60 del segle passat, que quan Goethe va començar a escriure amb ambició literària, la llengua alemanya, la seva (com la podem conèixer nosaltres), tenia pràcticament la mateixa edat. Una afirmació que se'ns ha imposat en llegir aquesta petita meravella que és aquesta obra.

Que tot plegat serveixi d'introducció per dir que l'amistat entre dos titans literaris com van ser Goethe i Schiller, de la qual s'ocupa aquesta obra d'un filòsof com és Safranski (que ha visitat Barcelona fa poc per fer-hi una conferència), excita ja des del títol i no decep, a desgrat d'una traducció castellana cor-

recta però aspra. Tot amb tot, els temerosos de l'alta cultura, allò que tradicionalment agradava tant a Catalunya i que ara fa por, que s'abstinguin. Perquè, novament recordant no sols Valverde sinó també Xènius, llegir sobre la relació Goethe-Schiller és com començar a menjar-se una tòfona: a la primera queixalada ja estem de ple en la tòfona. En el cas dels protagonistes d'aquesta biografia dual, a la primera pàgina (a la primera mossegada) ja hem anat a parar a la cultura, i a la més alta.

A peu de carrer, diguem, costa poc d'entendre que aquell noi alt i prim (Schiller) en un principi odiés aquell autor de Werther baixet i plenet (Goethe) i que encara que Freud no existís ni en embrió el volgués, més o menys, matar, com ens narra molt bé Safranski. Recordem les dates biogràfiques: Goethe, 1749-1832; Schiller,



GOETHE-  
SCHILLER...  
RÜDIGER  
SAFRANSKI  
TUSQUETS  
340 PÀG./22 €

1759-1802. Per tant, també són comprensibles els recels de Goethe al principi de la seva relació, que en aquesta obra de Safranski, pel que fa a la coneixença personal, no arriba fins al cap d'un bon nombre de pàgines. Sortosament va existir neurosi superior a intel·ligència i l'amistat va ser tan extremadament productiva que quan Schiller, contravenint tota lògica, mor prematurament l'any 1805, en realitat Goethe ho fa tot (i aquest tot inclou *Faust*) en memòria del seu estimat amic. Quina meravella!

Per al lector nostrat, aquesta amistat no ha de sorprendre. Fa molts anys que tenim a l'abast l'obra d'Eckermann *Converses amb Goethe* en la versió catalana (1949 i 1994) de Jaume Bofill Ferro (1803-1968), en què un Goethe al final de la seva vida recorda insistentment qui millor sabia llegir la seva obra, i a l'inrevés. De tota manera, tot i una certa brevetat en el cas de Safranski, l'eventual lector no només coneixerà aquella singular i tan profitosa amistat i les seves pulsions, tant la gelosia com la generositat, sinó també una època curiosament molt convulsa políticament però més que brillant pel que fa a la cultura. Per les pàgines d'aquesta obra hi desfilen un grapat de llumeneres de la literatura i del pensament. Des de Fichte i els germans Schlegel fins a Hölderlin abans d'arrecer-se a casa d'un fuster de Tübingen i seguir pensant en la seva Diotima.

Ja hem parlat de titans. Certament. Tant l'un com l'altre, quan la musa de queia, traduïen, per exemple, Shakespeare (Schiller) o Diderot (Goethe i la seva versió *Le neveu de Rameau*, en publicació alemanya anterior a l'original francesa). I mentre que l'un viatjava, l'altre, més sedentari, aprofitava els viatges de l'amic (és el cas del *Guillem Tell* schillerià). Total, que la poesia, el teatre, el pensament i la literatura de viatges occidental passa per ells i ens explica, si volem, per què fins i tot quan el món (occidental, insistim) va ser conscient de la Shoah, la cultura alemanya va seguir gaudint de prestigi. Una obra, aquesta, no només recomanable, sinó imprescindible i gratificant. ♦♦

## Un pioner de l'independentisme

JAUME  
CLARET

El principal condicionant de qualsevol recerca històrica és el registre documental. Però fins a quin punt aquesta prescripció és bidireccional? És a dir, qui no deixa rastre no passa a la història, però és condició suficient deixar-ne per passar-hi? Un dubte similar devia plantejar-se l'historiador Joan Esculies (Manresa, 1976) en topar amb l'immens arxiu del, fins ara poc conegut i sobretot poc considerat, nacionalista i activista català Joan Solé i Pla (1874-1950).

Amb ànima de notari escrupulós, aquest metge homeòpata i idealista intransigent va registrar tota la seva activitat política, excursionista,

mèdica i propagandística. Curiosament, l'únic *oblit* fa referència a un dels pocs moments en què el seu nom va transcendir: el sentit del seu vot en la investidura com a president de Lluís Companys.

La biografia de Solé i Pla ens acosta als sectors més radicals que, a cavall dels segles XIX i XX, es van consolidar dins del catalanisme polític i que van tenir la seva més coneguda cristallització en Estat Català. Ell mateix passarà del catalanisme noucentista i apolític de la Unió Catalanista fins a la naixent ERC, però sense renunciar en cap moment a una intransigència que l'incapacitarà, precisament, per assumir més rellevància política.

Aquest home de grans projectes inacabats és també el protagonista d'accions arriscades i notables com



JOAN SOLÉ I  
PLA. UN  
SEPARATISTA...  
JOAN ESCULIES  
EDICIONS DE 1984  
360 PÀG./18 €

el salvament del monestir de Montserrat i del cardenal Vidal i Barraquer, durant els primers moments de la Guerra Civil. I als 64 anys va marxar, com molta altra gent, camí de l'exili, per refer la seva vida a Colòmbia, malalt d'enyorança del país i de rancúnia cap a bona part de la classe política.

La seva blanca barba és distingible al fons de la majoria de fotografies històriques. Però sense que la seva presència influeixi en els esdeveniments, i sense la capacitat d'anàlisi del seu company de generació Amadeu Hurtado. L'ofici d'Esculies aconsegueix que el llibre flueixi, però l'allau arxivística té poca correspondència amb el seu relleu històric. Com el seu innovador cotxe elèctric, Solé i Pla passa sense fer soroll. ♦♦

